

דברי חיזוק
באמונה ובטחון ועוז
על פרוניות השבוע

ויאמר אליהו

מאת הרב אלי' מאיר סמיט שליט"א
ישיבת רבי חיים עוזר « 058-323-1459 \ 347-897-9968 »

בס"ד

כל דבר טוב שהאדם עושה ובפרט במסירות נפש, משאיר רושם עז על כל הדורות הבאים!!!

אמר לו שיבנה תיבה לו לבניו אחריו שינצלו ממי המבול, נח חיכה עשרים שנה מרוטות עצבים עד שזכה לפרי בטן, ולא שאל שאלות ולא הרהר אחרי הקב"ה.

וכל זה עוד חוץ מהנסיון בשהותו שנה שלימה בתוך התיבה, עם הקושי הבלתי נסבל שעבר שם ובפרט בהאכלת כל החיות סביב השעון, וכמו שתואר במדרש, שזה היה אצלו כמו בית כלא ממש.

עוד צריכין להבין, מה שכתבו חז"ל (סנהדרין קז.) שדוד המלך שאל את הקב"ה מדוע אומרים אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב, ואין אומרים אלקי דוד, והקב"ה ענוהו שההבדל הוא שאותם הוא ניסה בנסיונות ואותו לא. וגם כאן צריך עיון גדול, הלא בנביאים וחז"ל מלא בסיפור חייו הקשים ומרים שעבר דוד המלך ע"ה, ואיך אפשר לומר עליו שהוא לא נוסה.

ובאמת צריכים להתבונן, מה באמת הסיבה שתקנו לומר אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב ולא די באמירת אלקינו כבכל ברכה, ועוד פותחים בזה את תפילות השמו"ע, ועוד יותר שדוקא בברכה זו הכוונה מעכבת. ובכלל צריך להבין מדוע רק אלו השלשה קבלו התואר 'אבות', ולא שאר הצדיקים והחסידים שבאותו דור ובמשך הדורות כולם (ברכות טז:).

« השפעת התמודדות בנסיון על הדורות הבאים!!! »

אי' במשנה (אבות ה, א) עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכולם. שאל רבי חיים מוולוז'ין זצ"ל (בספר רוח חיים), מדוע במשנה הקודמת שכתוב שם שעשרה דורות מנח ועד אברהם, לא כינוהו חז"ל בשם 'אבינו' אלא כאן. ותירץ, שרק דרך נסיונותיו הוא נחשב ונקרא 'אבינו', כי כמה מידות שהצדיק טרח ויגע להשיגם, המה כטבע מוטבע לבניו אחריו ובמעט יגיעה לזה, כמו שכתוב מתהלך בתומו צדיק, אשר בניו אחריו (משלי כ ז), כמו שרבים היהודים הפשוטים שמוסרים נפשם על קידוש השם והוא מוטבע בהם מנסיון אור כשדים, וכן בעשרה נסיונות היו להם כמישר הדרך לפנינו.

אז הבה נתבונן, איך השרישו האבות מידותיהם בכלל ישראל ולדורי דורות, וכולנו כבבואתם. התשובה היא כאמור, שהתמודדותם בנסיונותיהם היתה כה חזקה וכה עמוקה, עד שנחרטה בנפשם ככזו השרשה, שמתירה רישומה לנצח בכל צאצאיהם. על כן בפתח תפילותנו אנו מזכירים עניינם, לומר שכדאים אנו להענות ולהושע בזכות השפעתם עלינו וכוחם המושרש בנו.

זו היתה שאלת דוד המלך ע"ה, מדוע כח האבות מושרש בעם ישראל לדורותיו, ואין מציינים כי גם כוחו מושרש, דוד מלך ישראל חי וקיים (ר"ה כח.), וענהו, שלא ניסוהו כשם שניסה אותם, והנסיונות הם המשרישים, כפי קושיים ותקפם, ולמרות שכידוע היו חיי דוד המלך רצופים קשיים עצומים מתחילתם, מוזר הייתי לאחי ונכרי לבני אמי, (תהילים סט, ט), זה עדיין לא הגיע לנסיונות האבות.

« מה הייחודיות בנסיון העקידה של אברהם אבינו?? »

כתוב בפרשה ויאמר קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק (בראשית כב, ב), צריכין להתבונן בלשון הכתוב 'נא', הרי זאת לא היתה בקשה, אלא ציווי, וכמו כל המצוות שנצטוו בני ישראל בתורה, שלא כתוב בהם לשון בקשה, אלא לשון של פקודה וציווי, וא"כ מה מקום יש ללשון בקשה במצוה זו.

רש"י הק' עמד על דקדוק לשון זה, ולכן פ' בזה"ל: "אין 'נא' אלא לשון בקשה, אמר לו, בבקשה עמוד לי בזה הנסיון שלא יאמרו הראשונות לא היה בהן ממש". וזה פלא גדול, איך יתכן שיאמרו שבכל הנסיונות הקודמים לא היתה בהם ממש, הרי אברהם נתנסה בעשר נסיונות גדולים וקשים, ובכולם הוא עמד בעוז ובגבורה, וכי שייך לבטל את גדלותם מחמת שבאחרון שבהם הוא לא הצליח לעמוד.

עוד הקשו המפרשים, במה היתה גדלותו של אברהם אבינו ע"ה שהעלה את בנו לעקידה, הלא בעם ישראל לכל אורך שנות גלותו, עמדו יהודים שמסרו נפשם על קידוש ה' וסבלו עינויים קשים ומרים אשר אין לתארם, ואף היו מבני עמנו ששחטו את בניהם לעיניהם בזמן השמד כדי שלא ימירו את דתם ר"ל, ועמדו בנסיון קשה זה בגבורה רבה.

ויתרה מכך, הלא אותם אנשים היו גם פשוטי עם, ואף שלא היו צדיקים ובעלי מדרגות גבוהות באמונה ויראת שמים, מסרו נפשם בעוז, ואולי נסיונם היה אף קשה יותר מנסיונו של אברהם אבינו, שהרי לא שמעו בציווי מפורש מפי הגבורה שימסרו נפשם על קדושת ה'.

« האם רק אברהם אבינו עבר נסיונות? »

עוד צריך להבין, מה שכתוב בספר אמונה ובטחון (להרמב"ן) בזה"ל: "ואל תחשוב מעלתו של אברהם אבינו היתה גדולה כל כך מצד שקיים כל התורה כולה וכו', והיה בישראל מי שקיים כל התורה וכבר היה בהן שמתו בעטיו של נחש, אבל חיבתו היתה לפני המקום, לפי שעמד בעשר נסיונות, וכן אמרו בפירוש בעשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכולם, להודיע כמה חיבתו של אברהם אבינו, עכ"ל.

ולכאורה, הלא גם לנח היה נסיונות גדולים, ראשית כל, עצם הדבר שנח בנה את התיבה במשך תקופה ארוכה מאד של מאה ועשרים שנה, וכמ"ש ברש"י עה"פ עֵשָׂה לָךְ תִּבְתָּ (בראשית ו, יד), וז"ל: "הרבה ריוח והצלה לפניו ולמה הטריחו בנינו זה, כדי שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה ק"כ שנה ושואלין אותו מה זאת לך, והוא אומר להם, עתיד הקב"ה להביא מבול לעולם, אולי ישובו", עכ"ל. וככל שהשנים עברו ולא ראו שום זכר לשום מבול, הוא הפך להיות ללעג ולקלס בעיני כל יושבי הארץ.

עוד נסיון עבר, שהרי מבואר בתורה הק' שכשהמבול התחיל, הי' נח בן שש מאות שנה כמ"ש וַיָּחַד בֶּן שָׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה (בראשית ז, 1), נמצא שבעת הציווי על עשיית התיבה היה נח בן ארבע מאות ושמנים שנה, ושם נולד כשהוא היה בן חמש מאות שנה, כדכתיב וַיְהִי נֹחַ בֶּן חָמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַיֻּלְד נֹחַ אֶת שָׁם אֶת חָם וְאֶת יָפֶת (בראשית ה, לב), נמצא שאחרי שהקב"ה

אלא שיש להבין, בשלמא האבות היו אבותינו, והשרישו בנו עמידתם בנסינותם כי אנו בניהם, אבל דוד המלך אינו אב לכל ישראל, ואיך יושרו בנו לקחי נסיונותיו, ומדוע לא ענהו הקב"ה הם השרישו בצאצאיהם, ואתה איך תשריש בהם.

רבי צדוק הכהן זצ"ל (דברי סופרים אות כ"ג) מבאר, שכאשר האדם גודר את עצמו באיזה דבר להתגבר נגד יצרו בכל כוחו, הוא גודר בכוח זה את כל הנפשות מאומה הישראלית שבכל הדורות באותו דבר, וכדרך שאמרו (ויקרא רבה ל"ב ה שיר השירים רבה ד י"ב), שרה ירדה למצרים וגדרה עצמה מן הערוה, וכל הנשים נגדרו בזכותה, ויוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערוה, והוגדרו כל הזכרים בזכותו. והגם שבשרה יש לומר שכל ישראל מזרעה וצאצאיה, ביוסף לא שייך זה, ועל כרחק צ"ל לפי שכל ישראל קומה אחת, ובשלימות האחד נשלם כל הקומה.

ובזה אפשר להבין את דבר הגמ' (יומא לה): שהעני נתבע למה לא עסק בתורה כהלל, והעשיר מדוע לא היה כרבי אלעזר בן חרסום, והרשע מדוע לא גבר על יצרו כיוסף. ולכאן איך אפשר לדרוש מכל אדם - אף הרשע שבישראל - להיות כיוסף הצדיק, הן יאמר, איפה אני ואיפה הוא. אבל האמת הוא שיוסף סלל עבורו את הדרך, השריש בו את היכולת, ואיפשר את התביעה. **ובנהר שלום** (לרבי מפוריסוב זצ"ל סג, א), פירש בזה מה שכא"י בגמ' 'תקפו של יוסף ענוותנותו של בועז' (סנהדרין ט:): שיוסף פתח השער לבעוז לעמוד בנסינותו.

כשדוד המלך ביקש שינסוהו, ידע הוא שיכול לעמוד בנסינות דוגמת האבות, ברם, הלא אמרנו שהנסינות מושריש כמידת קשיים, וקושי האבות לעמוד בו היה רב ועצום ממנו, כי הם נתקפו בנסינות במלוא תוקפם ועוצמתם ועמדו בהם, ובכך הקלו עלינו את הקושי, לפיכך התנסה בנסינות עצום ורב דוגמת האבות, ובו לא עמד.

ובזה מובן היאך אברהם אבינו השריש בנו היכולת לעמוד בנסינות של העקידה הרי יצחק אבינו כבר היה נולד, ולפי הדברי רבי צדוק הכהן מובן, כאשר יהודי עומד בנסינות הוא משרישו בכולם, שהם כגוף אחד וקומה שלימה, ולא דוקא לבנו.

« נסיון אברהם אבינו לבטל טבע גופו ונפשו להקב"ה »

ונראה לבאר יותר מה היה נסיון של אברהם אבינו. **השם משמואל** (וריא שנת תרע"ו) מבאר, שנצטווה אברהם אבינו לעשות כנגד טבעו ומדתו, שהרי הוא היה מקור החסד והרחמים, שהתחסד והיטיב עם כל באי עולם, ועתה נצטווה לעשות מעשה אכזרי שאין כמוהו, לשחוט בידיו את בנו יחידו האהוב לו עד צפור נפשו, היפך לגמרי ממדתו וטבעו מן הקצה אל הקצה. ולכן אמר לו הקב"ה קח נא את בְּנֶךָ אֶת יְחִידְךָ אֲשֶׁר אֶהְבֶּבְךָ (בראשית כב, ב), לעורר בו אהבתו האיתנה אליו, ודוקא אז בא הציווי, והעלהו לעולה, נגד טבעו ובזה נבחן, שביטל הכל מפני רצון השי"ת, ונתקת ממדתו וטבעו לעשות את ההיפך, מאחר שכך הוא עתה רצון השי"ת, שילבש אכזריות ויתאכזר.

והנה עי' בדברי המכתב מאלהיו (ח"ב עמ' 190) שמבאר היטב בטוט"ד את הנסינות השונות שהיה על אברהם בעקידה, וז"ל: "ידוע שהעקידה היתה נסיונו הגדול והמכריע של אברהם אבינו ע"ה, וזכות העקידה עומדת לישראל בכל הדורות, ואת גודל הנסיון אפשר להבחין בכמה אופנים, ראשית בפשטות, גודל מסירות הנפש וההתבטלות כלפי רצון השי"ת בהקרבת בנו יחידו היקר לו מאד כמאמר הכתוב (בראשית כב, יב) ולא חשכת את בנך את יחידך ממני."

"אולם יש בחינה עליונה מזו, והיא, מסירות הנפש הרוחנית, כי הרי

הכיר אברהם שבקיימו ציווי זה יבטל ויסתור במו ידיו את כל מה שפעל בשטח הרוחני בחייו, שהוא גייר גרים והראה להם לשמור דרך ה' לעשות צדקה ומשפט, לימד מידת החסד, ולחם נגד עבודות האלילים שדרשו הקרבת בני אדם, ועתה הוא בעצמו נצטווה כביכול במעשה מעין זה, דהלא בזה הוא סותר את הבנין הנפלא שבנה במשך קל"ו שנות פעילותו, אולם הוא בתמימותו הגדולה לא שם לבו לזאת, כי רק חפץ אחד היה לו, לקיים רצון הבורא ית', וכיון שנתגלה לו בלי שום ספק שכך הוא רצונו יתברך לא התחשב כלל בדברים אחרים, עכ"ל.

ועד"ז ביארו היטב ברבינו בחיי בזה"ל: "הנסיון הזה לא היה כשאר הנסינות, ונסיון העקידה אין הטבע יכול לסובלו ואין הדמיון יכול לחשבו, שיהיה אדם עקר וזקן בן מאה שנה, ולו עושר ונכסים וכבוד, והיה משתוקק מאוד לזכות לבן, ואחר היאוש היה לו בן, ומתגדל מאוד תוקף האהבה החזקה לבן ההוא, ואח"כ כמה שגודל הבן ונעשה יותר חכם ומבין מתגדל האהבה יותר ויותר, ואח"כ יצטוו לשחוט הבן הזה הוא בעצמו בידי, ואברהם מתוך שהיה שלם באמונה הכיר כי ראוי שתתגבר אהבת ה' יתברך על אהבת יצחק."

"ולא זו בלבד, אלא שהיה העקידה אחר שלשה ימים שנאמר לו הדבור, כי אם היה עושה בפתע פתאום היתה פעולתו במהירות ובהלה, אבל כשהיה אחר מהלך שלשה ימים, הרי נעשה מתוך ישוב הדעת ועצה", עכ"ל רבינו בחיי.

ואחרי ההבנה העמוקה בגודל המסירות נפש שבנסיון העקידה, יכולים להבין גם את ההשפעתה הגדולה והנצחית הנובעת מזה. אברהם אבינו לא רק 'הראה' לדורות הבאים איך להתנהג, וכמה צריך להתבטל לרצונו ית', אלא בהתנהגותו הבלתי ישוער ומתואר ובעצם עמידתו בנסינות, טבע וחקק בנפשו של כל הדורות הבאים, שנוכל לעמוד בנסינותינו שלנו, בכל מקום שהוא ובכל אופן שהוא, והכח הנפלא הזה, ניתן לנו כמתנה וככירושה.

גם בספר **דעת שרגא** (מהגאון רבי שרגא גרוסברד זצ"ל), מבאר באריכות, שגודל הנסיון הזה הוכיח, שאברהם אבינו אין לו שום זיקה גשמית לשום דבר גשמי שיש בעולם, ואפי' לבנו יחידו, וז"ל בא"ד: "נסיון העקידה בא להוכיח שמצאת את לבבו נאמן לפניך (נחמיה ט, ח), שגם פתיל זה אין לו שום קשר לעולם הזה, כי גם אהבת בן זה כולו רוחני בבחינת לעשות רצונך בלבב שלם, וחוף מקיום רצון הבורא לא קיים אצלו שום דבר", עכ"ל.

ולפי כל זה מיושבים כל השאלות דלעיל. הנסינות של האבות הק' היה כדי להשריש בכלל ישראל את הכח לעמוד בנסינות, וכמו שמובא בשם מרן הגר"ח זצ"ל, שביאר במעלת נסיון העקידה, שכיון שהקב"ה הבטיח לאברהם כי בִּיְצָחֶק יִקְרָא לָךְ זָרַע (בראשית כא, יב) נמצא שכל קיומו של עם ישראל מונח על כף המאזנים, בעמידה בנסינות הזה. ואברהם ללא שאלות והרהורים מסר את בנו - שהוא השורש הקיומי והעתידי של כלל ישראל - להקב"ה. מסירות נפש כזה הוא המשריש בכלל ישראל את הכח של מסירות נפש.

וזה הביאור במה שאמר לו הקב"ה, בבקשה עמוד לי בזה הנסיון שלא יאמרו הראשונות לא היה בהן ממש. הקב"ה לא אמר 'הראשונות אין בהן כולם', אלא 'אין בהם ממש', כלומר, שלא יהיה בהם התועלת שבנסיון להשריש בבני ישראל את כח העמידה בנסינות באמונה ובתמימות.

ומהאי טעמא אין קוראין אבות אלא שלשה, כי מהם אנו מקבלים הכח לעמוד בנסינות. וגם מהאי טעמא נחשב רק הנסינות של אברהם אבינו, כי תכלית הנסינות אצל הצדיקים האחרים לא היו למטרת השרשת כח העמידה בנסינות בכל הדורות כולן.

... אלא בהתנהגותו
הבלתי ישוער
ומתואר ובעצם
עמידתו בנסינות, טבע
וחקק בנפשו של
כל הדורות הבאים,
שנוכל לעמוד
בנסינותינו שלנו,
בכל מקום שהוא
ובכל אופן שהוא,
והכח הנפלא הזה,
ניתן לנו כמתנה
וככירושה..."